

Archeologienota met uitgesteld onderzoek Grimbergen (Strombeek-Bever), Oude Mechelsestraat 4a-4b

Programma van Maatregelen
20171105

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2017-72/ wettelijk depot: D/2017/12654/72
Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R.,(2017), Mol, Boomgaardstraat, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2017-72, D/2017/12654/72

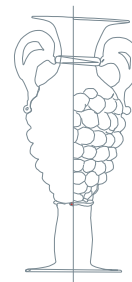
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2017/12654/72

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

INHOUD

Programma van maatregelen	
1. Administratieve gegevens	3
2. Aanleiding van het vooronderzoek	5
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	7
4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.	9
5. Lijst met afbeeldingen	11
6. Bibliografie	12

Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens

Projectcode		20171105
Actoren		Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Grimbergen
	Deelgemeente	Strombeek-Bever
	Site	Oude Mechelsestraat 4a-4b
Kadastrale gegevens		Percelen Grimbergen, afd. 4, sectie A, percelen 109p, 109r en 110h ²
Oppervlakte onderzoeksgebied		3513,88 m ²
Kadastraal percelenplan		Zie fig. 2
Topografische kaart		Zie fig. 3
Begindatum onderzoek		9/12/2017
Einddatum onderzoek		15/12/2017
Relevante termen thesauri OE		bureauonderzoek

Bounding Box:

Nr	X	Y
1	148369.270	177726.090
2	148383.159	177736.669
3	148454.269	177678.027
4	148448.010	177668.170
5	148439.706	177672.251
6	148433.544	177660.296
7	148420.840	177672.490
8	148384.953	177655.723
9	148369.020	177722.780

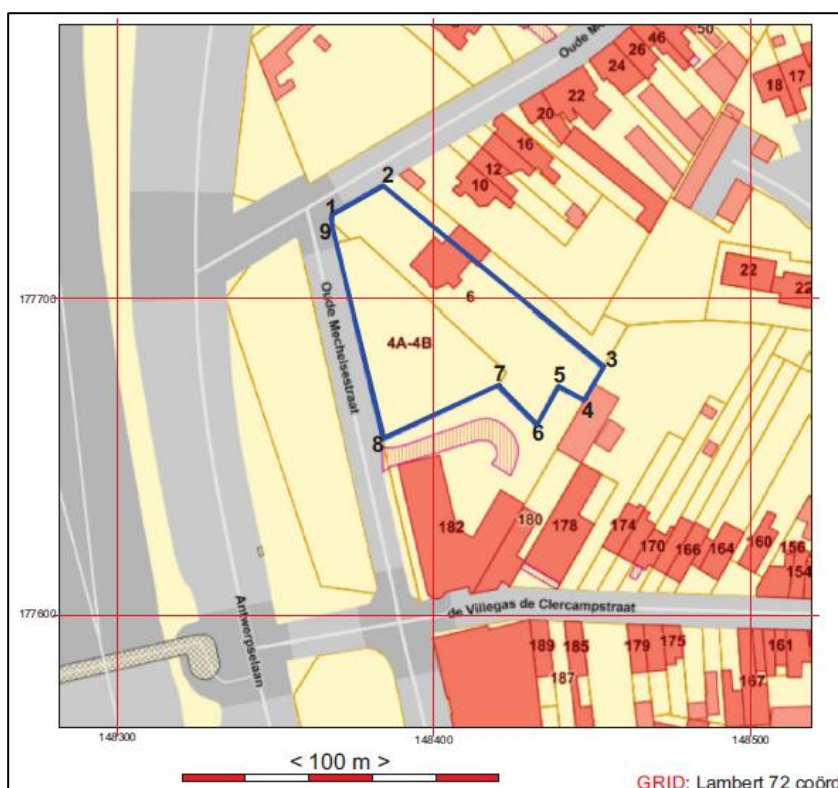

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale gegevens: Het terrein is kadastraal geregistreerd als Grimbertgen, afd. 4 – Strombeek-Bever, sectie A, perceel 109p (opp = 8,38 m²), 109r (opp = 1538,66 m²) en 110h² (opp = 1966,84 m²).

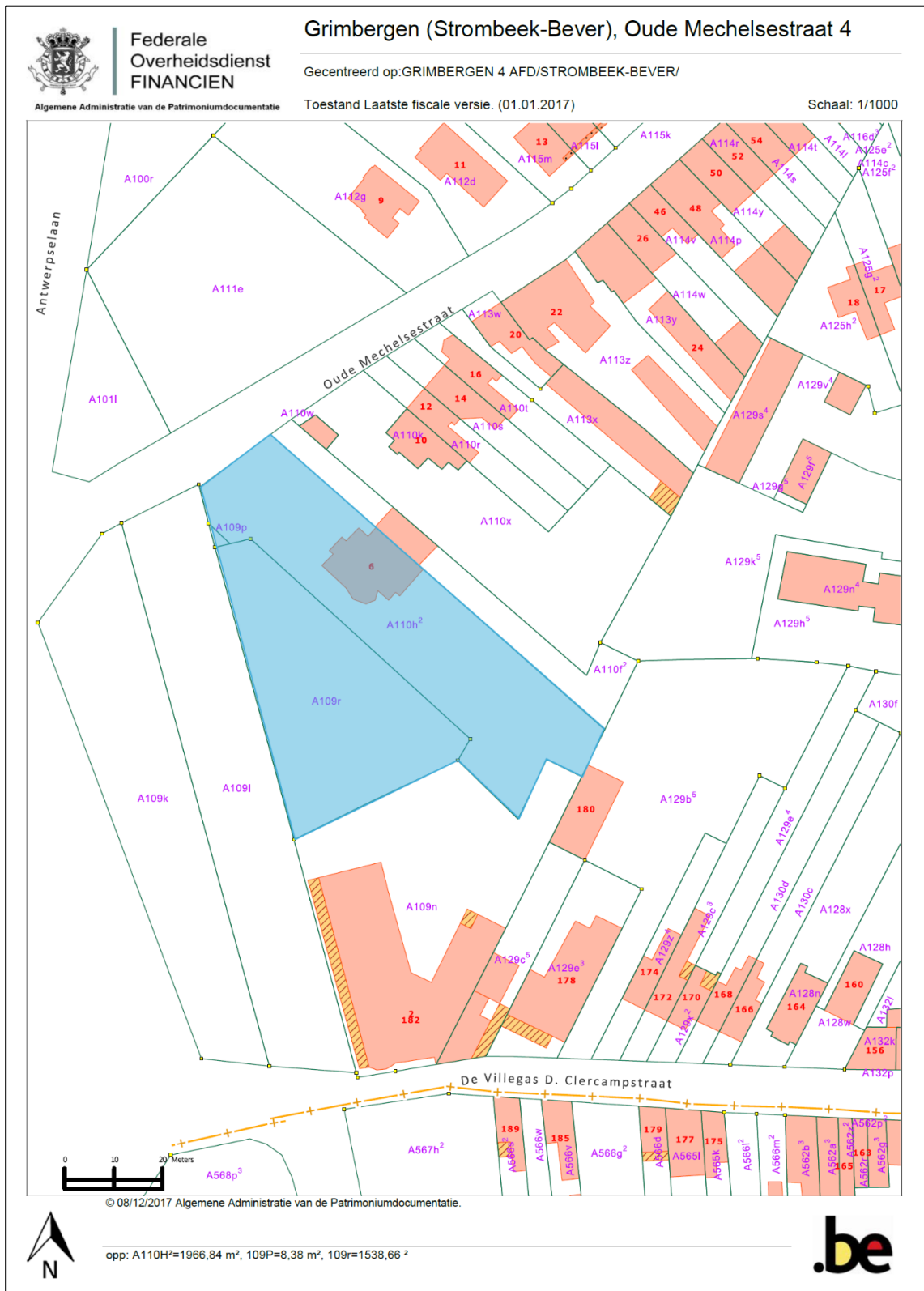

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2017 © cadgis viewer

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag. Uitstel van veldwerk wordt gevraagd om economische en praktische redenen; de bouwheer wenst eventuele bezwaarschriften af te wachten voortvloeiende uit het openbaar onderzoek en de aankoop van het terrein is afhankelijk van het al dan niet verkrijgen van een omgevingsvergunning voor de geplande bouw.

De woning en voortuin (parking) en een gedeelte van de tuin achter de woning op perceel A110h² blijft behouden en wordt afgesplitst van het bouwprogramma. Het betreft een woning die voorkomt op de inventarislijst van onroerend erfgoed onder ID-nummer 75336¹: *Achterin gelegen, neoclassicistisch herenhuis van 1906, zie geschilderd jaartal in de deurtravee. Omringende tuin met aan de straatzijde een haag en centrale toegang via smeedijzeren hekken tussen gecementeerde, witgeschilderde pijlers. Breedhuis met dubbelhuisopstand van drie traveeën en twee bouwlagen onder schilddak (leien) met twee dakkapellen. Als toren uitgewerkte deurtravee in risaliet, voorafgegaan door een arduinen steektrap met betonnen balusterafsluiting; ingesnoerde spits met ijzeren bekroning. Met schijnvoegen gecementeerde en witgeschilderde lijstgevel, gemarkeerd door imitatiehoekkettingen. Rechthoekige muuropeningen in een geriemde omlijsting, ten dele met uitgewerkte sluitsteen. Deur met oorspronkelijk schrijnwerk.*

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016.

Beschrijving van de geplande werken

Op het terrein zal een L-vormig complex gebouwd worden met een grondoppervlak van m². Het volledige complex zal onderkelderd worden met een aanzet van de keldervloer op een diepte van -3.50 m onder het huidige maaiveld. Er bestaan op het ogenblik van het schrijven van deze nota nog geen uitgewerkte funderingsplannen en kelderplan, maar aangezien het geheel onderkelderd zal worden en aangezet op een diepte van 3,50 m onder het bestaande maaiveld, zal de fundering bestaan uit een betonnen vloerplaat waarop de zijwanden van de kelderruimte middels betonijzers verankerd zullen worden. De kelderwanden en vloerplaat worden gegoten, aanzetten voor liftkokers worden uitgegraven tot een diepte van -4.00 m onder het huidige maaiveld. De werkput zal maximaal 0,50 cm breder zijn dan de te plaatsen kelderwanden. De bedreigde oppervlakte (fig. 7: werkput kelder en funderingen) is berekend op 1 m buiten de keldermuren en kan derhalve vastgesteld worden op 1845 m².

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Neoclassicistisch herenhuis*, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/75336>

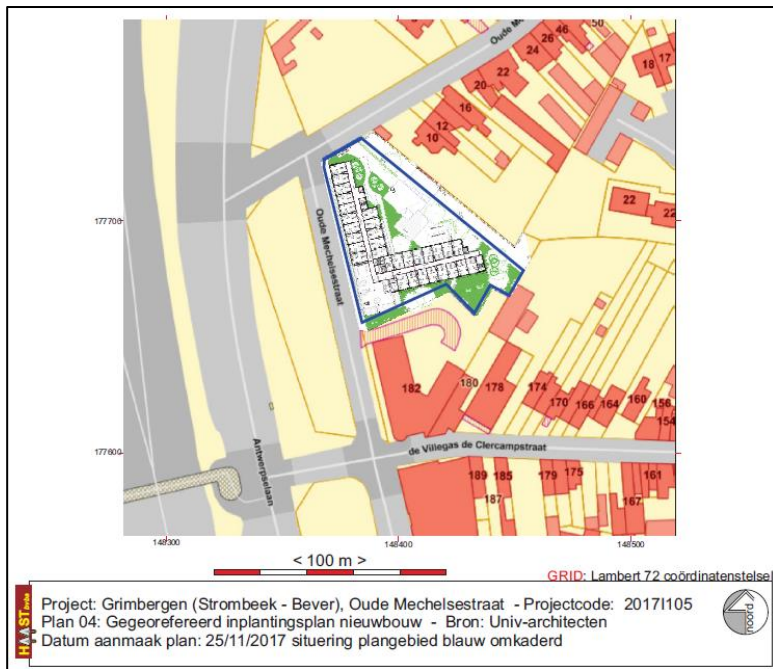

Fig. 3: Inplanting van de nieuwbouw
gegeorefererd © Univ-architecten

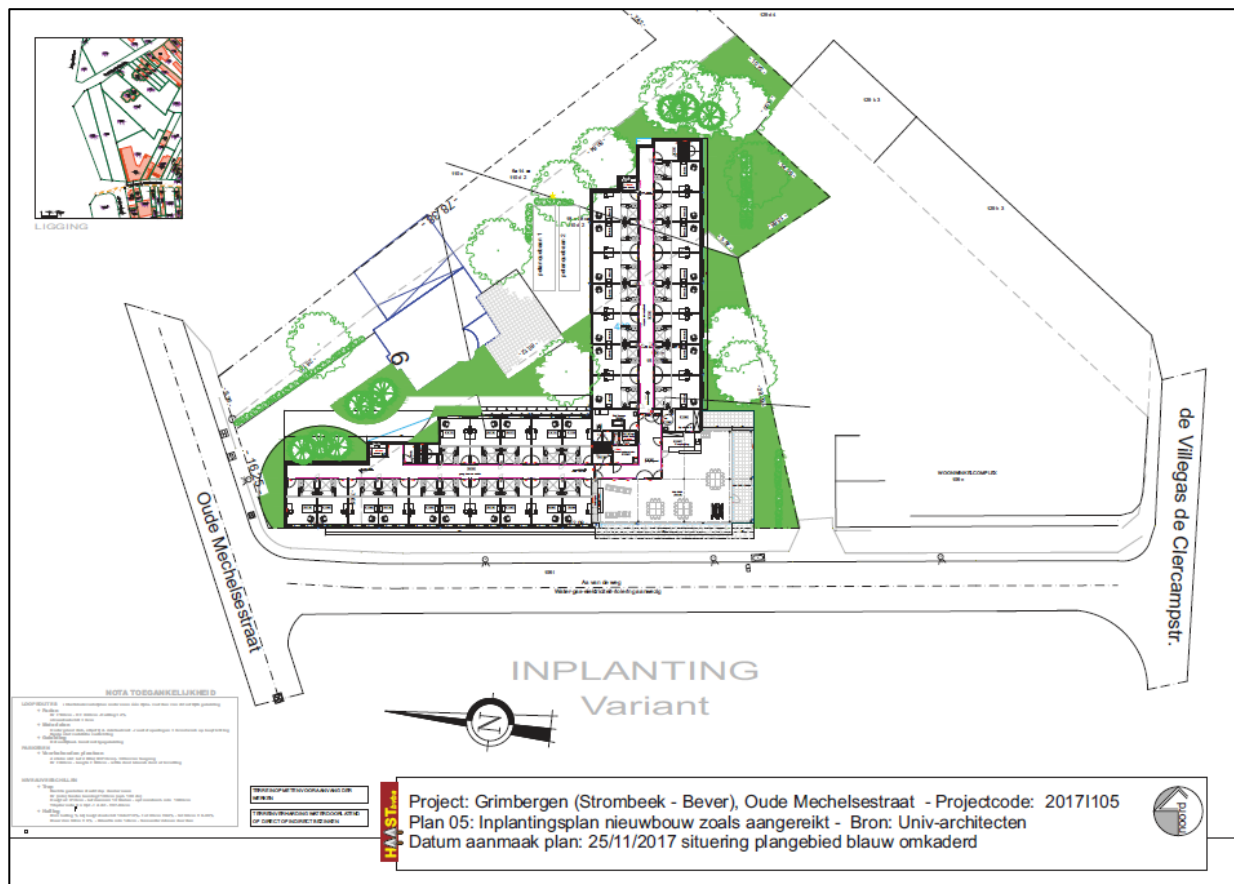

Fig. 4: Inplantingsplan van de nieuwbouw zoals aangereikt © Univ-architecten

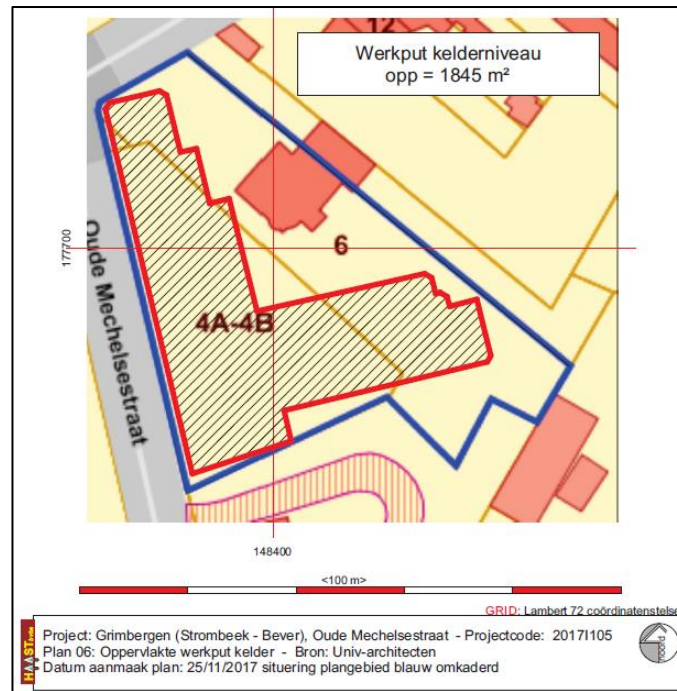

Fig. 5: oppervlakte werkput kelderniveau © Univ-architecten

Verstoorde zones:

Perceel A109r kan beschouwd worden als licht tot mogelijk matig verstoord aangezien dat perceel al ontbost werd; de bomen werden gekapt en ontstronkt in functie van een eerdere, verder niet doorgevoerde bouwaanvraag. Hetzelfde geldt voor perceel A110h² waar, zoals verder zal blijken, het terrein/de tuin heraangelegd werd tijdens of na de renovatie van de woning.

3. Resultaten van het vooronderzoek

Het bureauonderzoek

De bestaande bronnen bevatten geen gegevens over het archeologisch potentiël van het projectgebied. Wat betreft pre- en proto-historische perioden, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen zijn er geen directe aanwijzingen en moeten we voortgaan op de geografische en bodemkundige ligging en terreingesteldheid. Het projectgebied ligt niet direct in de nabijheid van water en op een licht van west naar oost dalend terrein. Op een afstand van ca 1 km ten noordwesten ligt de Romeinse steenweg met aan de noordzijde van deze weg één vindplaats, CAI-3090, van Romeins materiaal. Ondanks de zware bodemingrepen in de directe omgeving van het projectgebied doorheen de 20ste eeuw, aanleg van de Ring rond Brussel, een uitgebreid op- en afrittencomplex vlak naast het projectgebied, een oprukkende verstedelijking van het gebied rondom de projectzone, zijn er geen bijkomende vondstmeldingen geregistreerd. Dit kan betekenen dat het gebied vanuit archeologisch oogpunt weinig op geen erfgoedwaarde herbergt of dat grondwerken archeologisch niet opgevolgd werden.

Het aantreffen van baksteenspikkels en brokjes in de boorstalen 1 en 2 kan wijzen op aanwezigheid van archeologische sporen, maar dit kan ook een gevolg zijn van grondvermenging veroorzaakt door de eerder uitgevoerde grondwerken.

Bovendien zijn zeer recent, in 2015 en begin 2017, werken op het terrein uitgevoerd waarbij de oorspronkelijke bodemopbouw tenminste in de bovenste bodemhorizonten verstoord werd. Dit werd duidelijk door het bekijken van de luchtfoto's uit 2015 en 2017 en door het uitvoeren van controleboringen op het bedreigde terrein. De A-horizont is grotendeels onbestaande; bij het boren werd enkel een O-horizont (strooisellaag) aangetroffen met direct daaronder de B-horizont. Het profiel beantwoordt in zekere mate wel aan de bodemkartering waarbij het gebied gekarteerd werd als A_{ba}(0) bodem; een droge leembodem met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont, fase 1, het symbool 1 wijst op het voorkomen van een dunne A-horizont (< 40 cm dik) waarbij die < dan 40 cm kan beschreven worden als < 10 cm.

Het projectgebied bevat behoudens de enkele zeer kleine baksteenfragmentjes weinig of geen aanwijzingen voor enig archeologisch potentieel.

Het landschap evolueerde van een weidelandschap zoals weergegeven op de historische kaarten, naar een geleidelijk steeds meer verstedelijkt gebied met rondom zeer uitgebreide wegeninfrastructuur. Het oorspronkelijke landschap is door allerlei antropogene ingrepen niet of nauwelijks nog herkenbaar.

Het terrein evolueerde van een weide naar een tuin omzoomd door hoge bomen en ingezaaid met gras. Die tuin maakte deel uit van de tuin rondom de statige herenwoning die in 1906 op perceel 110h² gebouwd werd. Zeer recent werd perceel 109r al afgesplitst van de tuin en werden op dat perceel de bomen en struiken geroid, ontstronkt en afgevoerd. Hetzelfde gebeurde op perceel 110h² zoals blijkt uit een vergelijking aan de luchtfoto's uit 2013, 2015 en 2017.

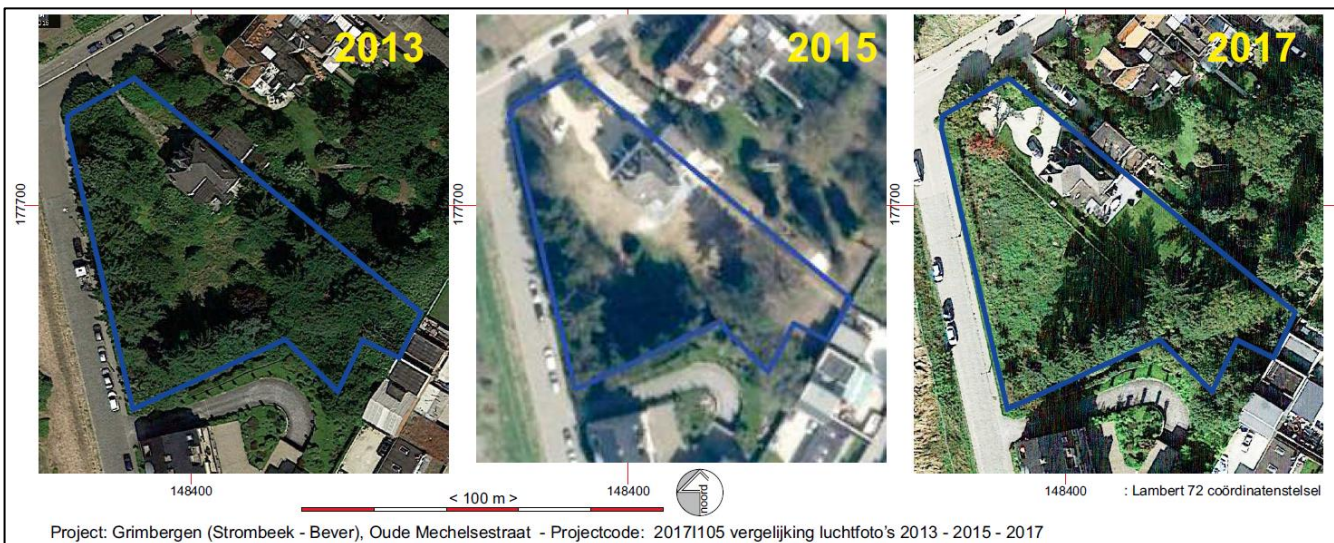

Fig. 6: Vergelijking van het terrein op luchtfoto's, opnamejaren 2013 – 2015 - 2017

Mocht er nog bodemarchief aanwezig zijn op het terrein dan is de bouwput voor de nieuwbouw met een maximale oppervlakte van 1845 m² volledig verstorend en vernietigend.

Advies:

- **Aangezien de bureaustudie geen aanwijzingen opleverde voor archeologische erfgoedwaarden binnen het projectgebied, wat echter niet wil zeggen dat er helemaal geen aanwezig kunnen zijn gelet op bijvoorbeeld de nabijheid van een Romeins diverticulum,**

- aangezien een deel van het terrein onaangeroerd zal blijven, slechts 1845 m² van de in totaal 3513,88 m² is effectief bedreigd gebied (52%) omdat de statige herenwoning met een deel van de bijhorende tuin onaangeroerd blijft,
- aangezien een deel van het bedreigde gebied valt binnen de vastgestelde verstoringen op perceel 109r, dat perceel heeft een oppervlakte van 1538,66 m²,
- aangezien ook aan de zuidzijde van perceel 110h² via luchtfoto's grondwerken op dat perceel konden vastgesteld worden zoals rooien van bomen en struiken en aanleg van een gazon,
- dan rest er eigenlijk maar een zeer beperkte oppervlakte waar nog archeologische sporen in situ zouden kunnen aangetroffen worden,

Gelet op voorgaande luidt derhalve het advies het terrein verder te onderzoeken doormiddel van proefsleuven om de eventuele aanwezigheid van archeologisch waardevolle sporen al dan niet uit te kunnen sluiten, c.q. vast te kunnen stellen.

4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.

Onderzoeksmethode

Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op een deel van of het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Om een dekkingspercentage te bereik van ongeveer 10% wordt aangeraden te werken met proefsleuven van 2 meter breed met een maximale tussenafstand van 12 meter om binnen de contouren van de bouwput te blijven. Kijkvensters dienen steeds aangelegd te worden, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om de schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarsseuven kan een dekkingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

De oriëntatie van de proefsleuven is parallel aan de zijden van de bouwput zoals voorgesteld op fig. 7. Deze oriëntatie biedt het meeste kans op een juiste afbakening van verstoorde zones en is praktisch de meest bruikbare richting om proefsleuven aan te leggen.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient omwille van de kans op verstoringen de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied. Tevens dienen het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen ?
- Maken de sporen deel uit van een of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot een of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten ? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie,...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiele afwezigheid van archeologische sporen ? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Opmerking:

Het volledige vervolgetraject is afhankelijk van de resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van een proefsleuvenonderzoek. Volgens de Code van de Goede Praktijk (8.4 en verder) kan een volgende

stap in het vervolgtraject pas in detail worden uitgeschreven nadat de resultaten van een voorgaande stap in het vooronderzoek beschikbaar zijn.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van goede Praktijk:

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

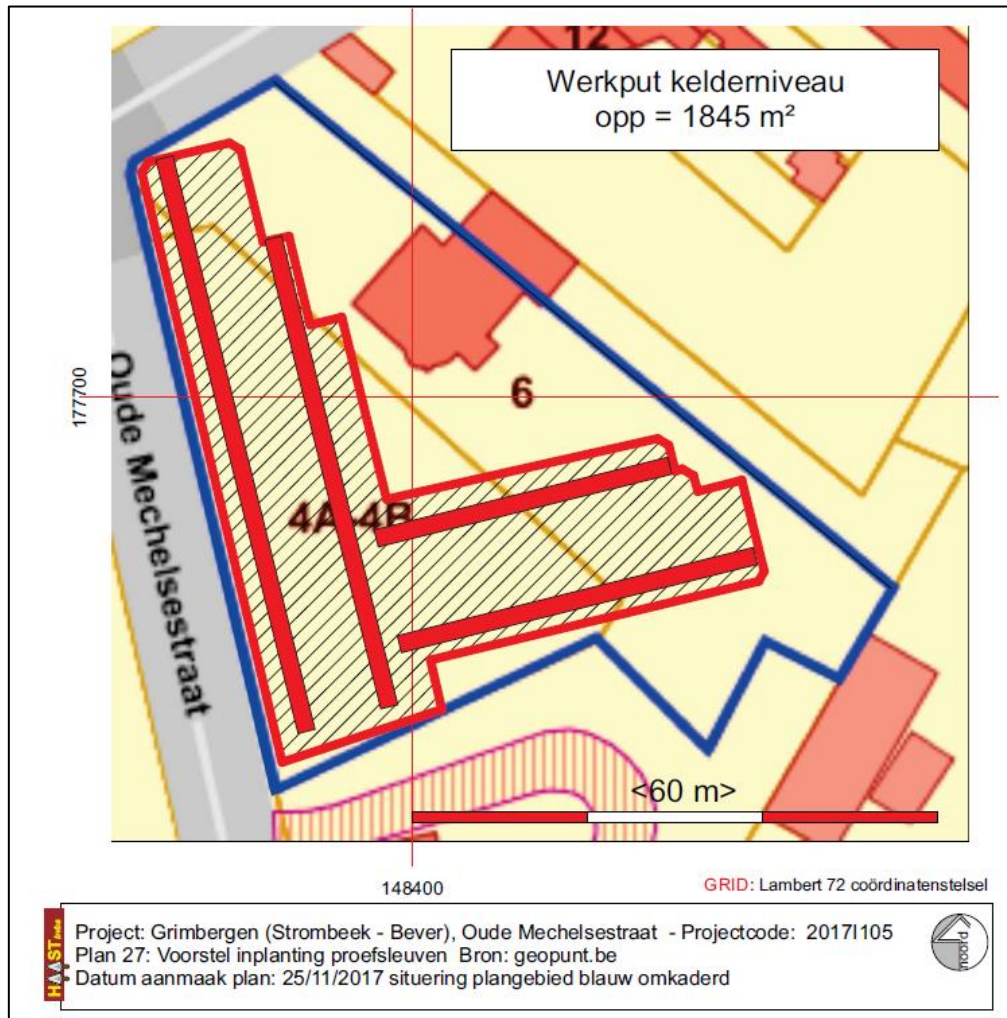

Fig. 7: Voorstel van inplanting van de proefsleuven. [REDACTED]

5. Lijst met afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2017 © cadgis viewer

Fig. 3: Inplanting van de nieuwbouw geëcoreferend © Univ-architecten

Fig. 4: Inplantingsplan van de nieuwbouw zoals aangereikt © Univ-architecten

Fig. 5: oppervlakte werkput kelderniveau © Univ-architecten

Fig. 6: Vergelijking van het terrein op luchtfoto's, opnamejaren 2013 – 2015 - 2017

Fig. 7: Voorstel van inplanting van de proefsleuven.

6. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via: <https://www.onroenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>